

ZNANSTVENIK I KNJIŽEVNIK VINICIJE B. LUPIS POVODOM 600. OBLJETNICE POSTAVLJANJA ORLANDA IZNIIO JE ZANIMLJIVE POVIJESNE ČINJENICE O KAMENOM VITEZU

Piše: Bruno Lucić

Orlando je kao spomenik nesavjesnom obnovom preživio sve Scile i Haribde. Proces liječenja od nestručne obnove će, nadam se, vratiti njegovu funkciju aktivnog sudionika dvaju gradskih rituala - Feste sv. Vlaha i Dubrovačkih ljetnih igara, ističe stručnjak

Godina posvećena Dubrovčanima dobrom znamenom kamenom vitezima ide kraju, pa je vrijedno podsjetiti se na povijesno, političko i kulturno značenje Orlanda koji je od postavljanja davne 1419. bio svjedokom važnih događaja u Dubrovniku. Dočekao je i ispratio brojne države, vojske, vladare, postao dio dubrovačke gradske vizure, razlog divljenja furestih, omiljeni motiv za fotografiranje, našalost ponekad i meta huligana, ali svakako – dio života Dubrovčana.

Orlando daje jednu drugu dimenziju
Znanstvenik i književnik Vinicije B. Lupis za Dubrovački je iz stručnog rakursa progovorio o Orlandu. Akademik Igor Fisković kazao je kako Orlando predstavlja „sukus Grada“, a na njegov značaj podsjeća i Lupis.

Orlando je jedan od simbola grada Dubrovnička kao slobodnog trgovačkog kraljevskog grada. Moramo znati da je kraljevska kruna nad glavom sv. Vlaha na reljefu na Pilama oznaka da Dubrovnik pripada kraljevskom gradu, a tu su i relikvije iz dinastije Arpadovića. Grb Dubrovačke Republike je grb kuće Arpad koju je kralj Sigismund, kasnije car Svetog Rimskog Carstva, dao na korištenje Dubrovniku. Dubrovačka Republika je tada vrlo lukavo i smišljeno stala na stranu Sigismunda, legalnog nasljednika krunice - za razliku od drugih dalmatinskih gradova koji su podržali Ladislava Napuljskog koji će kasnije izigrati povjerenje

Raskivanje drvenog oklopa koji je dobio davni oklopnik Orlando, 1994.

ne Orlando podiže barjak sv. Vlaha ili kroz drugi gradski ritual kulturnog sadržaja, a to su Dubrovačke ljetne igre, gdje je Orlando u protokolu otvaranja otčetka postao mjesto gdje su se održavali govori, gdje se podizao stijeg i gdje je bio nezamisliv suodnos onog dijela na Sponzi, ispred Svetoga Vlaha i na Orlandovom stupu, objašnjava Lupis.

Lupis ističe još jednu važnu komponentu. Orlando je kao spomenik nesavjesnom obnovom preživio sve Scile i Haribde. Proces liječenja od nestručne obnove će, nadam se, vratiti njegovu funkciju aktivnog sudionika dvaju gradskih rituala. Orlando daje jednu drugu dimenziju Dubrovniku. To je pripadnost sred-

njeuropskom kulturnom krugu zato što je Orlando ili Roland simbol pripadnosti hanzeatskim gradovima i gradovima Svetog Rimskog Carstva kojemu je Dubrovačka Republika i posredno i pripadala jer su svi javni bilježnici u Dubrovniku za vrijeme Republike zakletvu polagali Svetom Rimskom Carstvu - kao javni bilježnici Carstva. Zbog toga se Dubrovnik razlikuje od drugih gradova. On je najjužniji primjer Orlandovog stupa u Europi, što dokazuje da se Dubrovnik razlikuje od drugih gradova, znak je to i pripadnosti kruni, dodaje sugovornik.

U latvijskoj metropoli Rigi najsjeverniji je europski Orlando. Ta su područja pripadala zemljama križarsko-

ga reda koje su bile dijelom Svetog Rimskog Carstva. Orlando je simbol Karla Velikoga, europske zajedničke kulture koju dijelimo s Francuzima, Španjolcima, cijelom hispanoameričkom književnošću... S germanskom i romanskom komponentom mi kao slavenski dio također smo u zajednici europskog kulturnog kruga. Zbog toga je Dubrovnik na rubu zapadne civilizacije. Po tome se razlikujemo od okruženja koje tu komponentu nema, napominje Lupis.

Simbol otpora i slobode
I prije Orlandova stupa postojao je stup. Temeljnu studiju o razvoju Orlandova stupa, njegovom nastanku i grad-

nji, napisao je profesor, doktor znanosti i ugledni povjesničar Ilija Mitić koji je iz Boke Kotorske a koji je djelovao u Dubrovniku. Studija napisana 1966. objavljena je u Analima Povijesnog instituta Jugoslavenske akademije u Dubrovniku, potom pretiskana 2007. u ediciji Društva prijatelja dubrovačke starine i jasno pokazuje tijeke postavljanja stupa – od 1417. do 1419., ali i podatke u postojanju kara odnosno jednog ranijeg stupa koji je bio postavljen ad hoc za vrijeme boravka - za nas kralja, a potom cara - Sigismunda Luksemburškog u Dubrovniku. Tada je najvjerovatnije postavljen u obliku drvenog stupa koji je potom zamijenjen. Za katalog „600 godina Orland-

Orlando daje jednu drugu dimenziju Dubrovniku, naglašava Lupis

Orlandov stup postao je nezaobilazni dio vizura središta Grada

do – simbol slobode/Symbol of Freedom“ pribavio sam iz Beckog vojnog arhiva zemljovid gdje se točno vidi pozicija Orlandovog stupa iz 1825. kad je uklonjen, a to je današnja pozicija ispred apoteke ispod zvonika. Tu se nalazio okrenut prema istoku, to mu je prvotna pozicija. Po svemu sudeći, pozicija drvenog stupa koji je zamijenjen kamenim, bila je nešto bliža prema Svetome Vlahu. Arheološka istraživanja iz zbornika posvećenog pokojnom arheologu Ivici Žili dokazali su ovo prvo, ali vrlo je izvjesno da će se, kad se krene u skidanje pločnika

ispred gradske apoteke ispod zvonika, pokazati i to prvobitno mjesto koje je zamijenjeno reinterpretacijom za obnove 1878. Tad su dubrovački 'Narodnjaci' u zakašnjelom preporodnom procesu postavili Orlanda u dugoj osi kao središnjeg

dijela trga ispred crkve sv. Vlaha, okrenutog prema sjeveru, priča Lupis. Nakon pada Republike stigla je francuska, a potom i austrijska vlast, potom dva svjetska rata i dvije Jugoslavije. Orlando je 1825. u ne vremenu bio bačen i oštećen, maknut je pa ga ne bilježe konzervatori i slikari amateri tog vremena. On u tom narodnjačkom pokretu dobiva dimenziju novog simbola slobode, akcija njegova ponovnog podizanja dobiva'svenarodnjačku' dimenziju. Orlando u Domovinskom ratu dobio drugu dimenziju – dimenziju slobode, posebno na fotografijama Pava Urbana koji je poginuo snimajući zadnji kadar prema Orlandu ili fotografija Božidara Gjukića. Tu je i akcija oslikavanja dubrovačkih slika tijekom rata, mislim da ga je tada oslikao Josip Škerlj. Kao simbol Libertasa od narodnjačkog iz 19. stoljeća transformira se Orlando u simbol otpora i slobode krajem 20. stoljeća u srpsko-crnogorskoj agresiji na Hrvatsku, kazuje Lupis.

Legenda o Rolandu

U kontekstu postavljanja Orlandova stupa zanimljiva je i legenda o Rolandu. - Legenda je kodificirana u 12. stoljeću, došla je prepiscima kroz 13. stoljeće, a u Dubrovniku je Roland zasigurno bio poznat. Ta suštinski politička povijest se kroz 16. i 17. stoljeće mijesala s realnošću odnosno s irealnim, stvorio je genius loci samog Dubrovnička gdje je Orlando dobio mističnu funkciju junaka obrane Dubrovnička iz 8. odnosno 9. stoljeća. Primjera romana bilo je u knjižnicama dubrovačkih samostana, to je već tada bio općepoznati europski roman - uz onaj kasnije o „Orlandu furiosu“ gdje gotovo nema izdanja koje nije bilo zabilježeno u dubrovačkim knjižnicama. Legenda je najvjerovatnije došla kroz francuski-anžuvinski krug jer vezivanje uz francuski kulturni krug bilo je iznimno važno. Naša kraljevska dinastija Anjou bila je također francuskog podrijetla. U svijetu srednjega vijeka više se putovalo nego danas. I knjige su putovale, a informacije su i bez interneta išle mnogo brže, uspoređuje povjesničar. Orlando je prikazan kao gologlav vitez, ali za razliku od mnogih 'blizanaca' u Njemačkoj, štit dubrovačkog Orlanda nema grb. - U studiji o naoružanju u Dubrovačkoj Republici točno se opisuje da je ovo bio standardni štit imaginarnog viteza s početka 15. stoljeća. Kip je napravio Bonino iz Milana, poznat po djelovanju u Dalmaciji: radio je lik na korčulanskoj prvostolnici svetoga Marka, kip svetoga Petra, vjanski portal Dominikanskog samostana. Prvotni je bio romanički, a kasnije dolazi gotički s kipom Krista na vrhu, pojašnjava Lupis.

uz Orlanda i to je jedan dio urbanog pejzaža Grada. Malo mi je bilo čudno da je u ovoj godini Orlanda, Orlando zatvoren. Liječenje ili promišljanje o njegovom liječenju je možda trebalo bar ostaviti za narednu godinu. Promišljati o njegovoj budućnosti trebaju oni koji su za to zaduženi. Stvar etike je onaj tko je odgovoran za ovo stanje, trebao biti sankcioniran, da više nikad ne radi u konzervatorskoj službi ili obnovi ijednog spomenika u državi, jasan je Lupis. Nedavno je otvorena središnja izložba Dubrovačkih muzeja „Orlando – simbol slobode“ koja do 4. siječnja 2020. zainteresiranima omogućuje da se podrobnije upoznaju s poviješću i značenjem kamenog viteza. - Autor sam koncepcije izložbe i teksta „Orlandov stup u likovnoj umjetnosti“. Također, priredio sam tekst pokojnog kolege Ilije Mitića i opskrbio ga sa svim kataoškim jedinicama po koncepciji kataloga. Preporučio bih svakako obilazak izložbe. Upravo su Dubrovački muzeji s ravnateljicom i urednicom Pavicom Vilač priredili katalog „600 godina Orlanda – simbol slobode/Symbol of Freedom“ koji je vrlo zanimljiv, kvalitetan i bogat jer ostaje trajni svjedok sagledavanja tog spomenika kroz više dimenzija – prije svega političkog okvira, zatim historijata podizanja, njegova uloga u likovnoj umjetnosti i kiparstvu, književnosti, glazbi i što je vrlo važno – Orlando zabilježen u memoriji tiskanog. Ovo posljednje je za mene vrlo kvalitetan prilog gospođe Ingrid Pavličević, djelatnice Dubrovačkih knjižnica, koja je obavila vrlo težak posao, da se ova tema sagleda kroz cijeli niz stoljeća. Tu je i Orlandova uloga u ključnim događajima suvremene povijesti, primjerice kod dolaska pape Ivana Pavla II. gdje je zabilježen na fotografiji kao ključni akter, ali i akter iz Domovinskog rata, iz masekara prije rata, zatim iz meduraća, 19. stoljeća i ranije - svugdje gdje je bio kanoniziran kao gradski simbol. Ne smijemo zaboraviti da je Orlandov stup kod povratka na Stradun postao nezaobilazni dio vizura središta grada Dubrovnička gledajući od Place i Straduna i dijela prema Katedrali. On postaje ključni akter na svim tim fotografijama, a u književnosti dobiva novu dimenziju kroz 20. stoljeće, zaključuje Lupis.

Zbog Orlanda se Dubrovnik razlikuje od drugih gradova

